

[1]

בית הנסן, מרכז לעיצוב, מדיה וטכנולוגיה, נכון להיות משכנו הראשון לכנס האמנות בנושא "חתימה". המרכז אשר החל כבית החולים למצורעים, מסמל יותר מכל את קולו של המודחק מה"חברה הבריאה". זהו קול שאינו מתגלה בחתימה, אלא מיד חותם שוב. כך הוא ממשיך אל עבר היצירה. לכאורה רק איש ה"חברה הבריאה" בעל אפשרות קיבוע לחתימה אחת, לשם אחד. הוא שואף תמיד אל מקור מעשה האמנות, כלומר, שוב, ליצירה בעלת חתימה. כך עלו הדוברים בכנס לדון בשאלת המקור. אבל, באמת, מה משנה למצורע לגבי המקור כאשר גופו גווע וידו במילא חלשה מדי בכדי לחתום?

[2]

העמדתי את המצורע בניגוד לאיש "החברה הבריאה" וארצה להמשיך בהעמדה: לכאורה מסמל איש ה"חברה הבריאה" את השולט בגופו ורוחו, אך כבר ראינו את הצורך המוזר לחתום בכל מקום שאליו יגיע. האם לא תראו גם אתם את הדמיון למנהג הכלבים אשר מתוך פחד משתינים בפינות החדר? כך המצורע מאבד את שמו, הוא לא מסתובב עם חותמת, ושוב: מה יעשה עם חותמת מחוץ לגבולות החברה? הוא אינו קבוע למעשה אחד, אלא פורץ מהאמצע תוך הזכרות ויצירה. מה שייחשב לו לחתימה יורכב ממימיקה אגריגיבית של תקופת ילדותו.

[3]

לאחר תקופת בית שני החלו היהודים לחתום כמקובל בתרבות ההלניסטית. ניתן אולי לזהות את השינוי כמעבר מתקופה עדרית וחלשה אל תרבותו של האדם הסינגולרי, אך למעשה מדובר במשבר אמוני-דתי של איבוד כח. שאם קודם לכן קיבל האדם את חוזקו מהיצירה עצמה, הרי שכעת עליו לבצע מעשה אלים של חתימה. ומהי חתימה בתקופה זו, אם לא חריטה בחומר, ובזאת הרס יצירת האמנות? האם אין זו אותה הרגרסיה שאנו חווים גם בימינו אנו בעולם האמנות; חזרה אל פוליטיקת הזהויות של אמצע המאה שעברה?

[4]

בפוליטאה לאפלטון מוגדר המשורר כמצורע. מחשש ששירתו תהרוס את העם ויכולתו להגיע אל האמת, גם המשורר מסולק מהפוליס. אך ארצה לשאול: מהי שירת המצורע, או שירתו של אדם אשר הורחק מה"חברה הבריאה"? כך המצורע אינו מרגיש את פצעיו, באשר אינו קבוע לחתימה אחת, לאמת אחת, גוף אחד.

[5]

לאחר שסיים אפרת גדעון להטיח מרור בשוק האספנות הישראלית על שמכר לו זיופים לחדר השינה, עלה ששה סרבר, אחרון הדוברים, ופתח בווידוי כי אף הוא לקח חלק בשוק יצירת הזיופים. המשך הרצאתו הציגה את עמדתו של האמן-יוצר. כלומר, מי שיוצר הלכה למעשה את העבודה, אך אינו רשאי לחתום עליה. בעוד שאנו מכירים עוד משנות ה-80 את נסיון הצגת הנרטיבים שהשתקו – כאמור, פוליטיקת הזהויות וכל יוצאי חלציה – הרי שששה הציג השתקה מסוג אחר, קשה יותר: השתקה אסתטית. וכיצד יראה המצורע שוב את פניו בכיכר העיר, וגם: את פניו של מי יראה?

על החתום, נח אנגלהרד.